

Digitaliseringsdagsordenen i Tyskland

Executive summary

- Digitaliseringsdagsordenen er central i Tyskland, både for arbejdsmarkedet, uddannelse, industrien og offentlig sektor. Både det offentlige og erhvervslivet arbejder fokuseret med dagsordenen.
- Industri 4.0 fortsat et stort tema i Tyskland, og der igangsættes kontinuerligt tiltag inden for feltet.
- Omfanget af nye arbejdsformer som soloselvstændige eller crowdworkers i Tyskland vurderes endnu begrænset, og regeringen ser derfor ikke behov for politisk handling på området. Fagforeningen IG Metall forsøger gennem pilotprojekt at organisere crowdworkers.

Digitaliseringsdagsordenen har en central plads i den politiske debat i Tyskland. Emnet diskuteres dybdegående ud fra forskellige vinkler og omtales som nødvendig for at opretholde vækst i samfundet. I valgkampen er et omdiskuteret emne placering af ansvaret for digitaliseringen ét centralt sted, samt Tysklands evne til at digitalisere den offentlige sektor.

For at styre og styrke indsatsen har den afgående Forbundsregering udarbejdet en national strategi, Digitale Agenda 2014-2017. Strategien er udarbejdet af tre ministerier: Indenrigsministeriet, økonomiministeriet og ministeriet for transport og digital infrastruktur. De er også ansvarlige for implementeringen, som hovedsageligt sker gennem de såkaldte "platforme". En platform skal forstås som et slags forum, hvor repræsentanter fra ministerierne, erhvervslivet og forskningsverdenen diskuterer problemstillinger vedr. digitalisering, kommer med anbefalinger, forslag til tiltag, eller arbejder med prototype-projekter. Eksempelvis beskæftiger platformen "Industri 4.0" sig med digitalisering af industrien og platformen "Digitalt arbejdsliv" sig med digitaliseringens konsekvenser for arbejdsmarkedet.

Der findes ni platforme:

1. Digitalt netværk og mobilitet
2. Innovativ digitalisering af erhvervslivet
3. Industri 4.0
4. Digitalt arbejdsliv

5. Digital forvaltning og offentlig IT
6. Digitalisering i uddannelse og forskning
7. Kultur og medier
8. Sikkerhed, beskyttelse og tillid til samfund og erhvervsliv
9. Forbrugerpolitik i den digitale verden

Platformene ledes af et formandskab bestående af en minister og en CEO fra erhvervslivet. Herunder er der organiseret forskellige arbejdsgrupper, der behandler forskellige emner under platformen. Det er væsentligt at bemærke, at arbejdsgrupperne i platformene ikke kun leverer anbefalinger, rapporter eller forslag til tiltag men også leverer konkrete pilotprodukter og implementering heraf. Fordelen ved dette samarbejde for regeringen er, at den opnår større forståelse for erhvervslivets behov og ønsker og derfor kan agere hurtigere. Samtidigt får erhvervslivet får mulighed for at påvirke udviklingen.

Finansieringsmodellen for arbejdet i de ni platforme er, at det offentlige varetager en sekretariatslignende funktion for hver platform, og alle tre parter leverer ressourcer til de respektive projekter. Projekterne gennemføres således uden tilførsel af midler udefra.

Hvert år samles trådende fra platformenes løbende arbejde i et årligt digitalt topmøde (tysk = Digital Gipfel). Det digitale topmøde er initieret af kansler Merkel og drevet af det tyske økonomi- og energiministerie (ØEM).

Andre tiltag, som har stort fokus, er selvkørende biler og de muligheder og risici, som de medfører. Dertil er der i ministeriet for transport og digital infrastruktur i 2013 nedsat et rådgivende udvalg, Runder Tisch "Automatiseringens Fahren" mellem aktører fra erhvervslivet, foreninger og forvaltningen mhp. at fremme af dialogen om førerløs kørsel.

Digitalisering af den offentlige forvaltning diskuteres også. Da dette er et anliggende både for forbundet og for delstaterne, koordineres dette i IT-planlægningsrådet med repræsentanter fra både forbund og samtlige delstater.

Industri 4.0

Platformen Industri 4.0 behandler problemstillinger omkring digital transformation i industrien, primært automatisering af processer og maskine til maskine-interaktion (Internet of Things). Ifølge ØEM er platformens hovedmål pt. at kunne omsætte industri 4.0 til små og mellemstore virksomheder.

Platformen blev dannet i 2013 af tre brancheforbund, efter selve begrebet Industri 4.0 var blevet præsenteret på Hannover Messen i 2011. I 2015

blev platformen en del af det digitale topmøde. Den er den suverænt største platform af dem alle.

Økonomi- og energiminister Brigitte Zypries er formand for platformen sammen med uddannelses- og forskningsminister Johanna Wanka. Som eneste undtagelse deles formandskabet ikke af en CEO fra erhvervslivet, men der er i stedet et større ledende organ med CEO's fra erhvervslivet i platformen. Den daglige styring af arbejdet, koordinering, kommunikation og tilrettelæggelse foregår via et selvstændigt sekretariat, som finansieres af ØEM.

Formålet med platformen er at understøtte udbredelsen af Industri 4.0 i Tyskland, således at Tyskland kan forblive en førende industrination. Ca. 160 organisationer fra det offentlige, erhvervsliv og forskningsverdenen er involveret i arbejdet med Industri 4.0. Der arbejdes især med at understøtte digitalisering af industrien, bl.a. ved at stille redskaber til rådighed, som skal hjælpe traditionelle industrivirksomheder til at få den information om Industri 4.0, de har brug for. Platformen har derfor leveret online hjælpeværktøjer, herunder et interaktivt landkort. Landkortet viser om der er industrivirksomheder i nærheden, der allerede arbejder med industri 4.0, som man kan lære af. Desuden har platformen stået bag oprettelsen af en række kompetencecentre, hvor virksomheder kan få rådgivning om industri 4.0 og deltage i diverse arrangementer og workshops.

Udfordringen for industri 4.0 er at få skabt en almen accepteret standard for maskine-til-maskine interaktion samt at få tilvejebragt de rette juridiske rammer for en fuldautomatiseret og maskinlærende industri. De gennem platformen opbyggede netværk mellem det offentlige, erhvervslivet og forskningsverdenen vurderes dog at være en god forudsætning for at nå disse mål.

Soloselvstændige på fremtidens arbejdsmarked

I Tyskland fokuserer diskussionen om soloselvstændige (enkeltmandsvirksomheder, som får korte tidsbegrænsede opgaver formidlet gennem en online platform) på fremtidens arbejdsmarked i høj grad på spørgsmålet om den soloselvstændiges tilknytning til en virksomhed eller online platform. Dette skyldes, at socialsikringsordninger (sygesikring, løn under sygdom og ferie, pension) i langt højere grad end i Danmark er bundet op på et ansættelsesforhold hos en arbejdsgiver. Arbejdsgiver er forpligtet til at indbetale en andel til de ansattes socialsikringer.

Der er et forholdsvist begrænset antal soloselvstændige i Tyskland, der udfører arbejde, som traditionelt har været varetaget af lønmodtagere i et egentligt ansættelsesforhold. Det tyske arbejds- og socialministerium vur-

derer således, at gruppen omfatter ca. 0,5 pct. af alle beskæftigede. For størstedelen af disse gælder desuden, at deres arbejde som soloselvstændige blot er et bijob, og at de dermed har indkomst eller tilknytning til socialsikringsordninger fra anden side. Den begrænsede udbredelse gør, at ministeriet for nuværende ikke ser behov for særlige social- eller arbejdsmarkedspolitiske tiltag rettet mod gruppen. Fænomenet følges dog tæt.

Soloselvstændige tilknyttet rengørings- og madudbringningsplatforme følges med en vis bekymring. En del af disse ses som særligt udsatte, da de har en lav indkomst, begrænsede rettigheder og ikke er tilknyttet de lovpligtige socialsikringsordninger, som lønmodtagere i regulære ansættelsesforhold er dækkede af. Ministeriet opfatter grundlæggende denne type soloselvstændige som lønmodtagere i et ansættelsesforhold hos platformen. Man mener dermed, at de lovmæssige rammer til at håndtere denne udfordring er på plads og ser derfor pt. ikke behov for politisk handling. Det er op til domstolene at vurdere hvert enkelt tilfælde. Hvis en domstol træffer afgørelse om, at forholdet mellem en soloselvstændig og en platform reelt har været et ansættelsesforhold, kan platformen forpligtes til at indbetale bidrag til den soloselvstændiges lovpligtige socialsikringsordninger helt tilbage fra ansættelsesforholdets begyndelse. Vurderingen er baseret på det faktiske forhold ift. opgavestillelse og frihed til at løse opgaven, frem for den indgåede kontrakt.

Angående de såkaldte crowd-workers (defineret som soloselvstændige uden geografisk binding til opgaveløsningen, fx softwaretestere) i bedre betalte brancher har ministeriet ikke de store bekymringer. De større tyske virksomheder er generelt tilbageholdende med at ansætte crowd-workers, bl.a. pga. bekymringer omkring tab af viden og usikkerhed omkring kvalitetskontrol. Man forventer dermed for nuværende ikke, at denne arbejdsform vil stige voldsomt. Den højere indkomst for dette type soloselvstændige gør dem desuden i mindre grad udsatte på trods af manglende binding til en virksomhed og dermed til de lovpligtige socialsikringsordninger.

Organisering af crowd-workers

Fra arbejdstagersiden løftes diskussionen crowd-workers rettigheder på fremtidens arbejdsmarked i høj grad af fagforeningen IG Metall. IG Metall igangsatte i 2016 et forsøgsprojekt, som har til formål at sikre en række rettigheder for soloselvstændige (eller crowd-workers), der udfører tjenester for online platforme.

IG Metall fremhæver, at deres motivation for at starte projektet bunder i den generelle udvikling mod nye og mere fleksible beskæftigelsesformer. En udvikling, der ikke kun drives af fremkomsten af platforms- og deleøkonomiske forretningsmodeller, men også ændrede arbejdsstrukturer inden

for traditionelle virksomheder. Digitaliseringen har potentiale til fundamentalt at ændre på forholdet mellem virksomheder, deres ansatte og perifært tilknyttede soloselvstændige, hvilket vil kunne udfordre fagforeningernes evne til at organisere medarbejderne og sikre en række arbejdstagerrettigheder.

Pt. organiserer IG Metall 60-70 soloselvstændige gennem projektet og samarbejder med en række online platforme. Først fra 2018 vil man arbejde aktivt for at tiltrække flere medlemmer. Medlemmerne tilbydes diverse workshops samt en retsbeskyttelsesforsikring i tilfælde af kontraktbrud. Samarbejdet med platformene har først og fremmest resulteret i videreudviklingen af en "Code of Conduct" erklæring. Otte tyske platforme har indtil videre skrevet under på erklæringen, der forpligter dem til at overholde en række principper omkring arbejdsforhold for crowd-workers. Yderligere arbejder man for et verdensomspændende mindstehonorar for de platforme, man indgår overenskomstaftaler med.

Hos IG Metall er man for nuværende ikke bekymrede for, om tyske crowd-workers vil komme til at lide under det forhold, at online platforme i princippet kan vælge mellem soloselvstændige fra hele verden, når de skal have udført en service. Mange services kræver nemlig sproglige og kulturelle færdigheder, der reelt indskrænker konkurrencen til den nationale arena.

IG Metall forsøger også at påvirke fremtidens regulering vedr. crowd-workers. Særlig fokus ligger på den tyske lovgivning om hjemmearbejdspladser og tilknytningsforhold. Fsva. sidstnævnte ønsker man, at en platform skal kunne defineres som arbejdsgiver for en crowd-worker allerede ved en tilknytningsgrad på 30 pct. frem for de nuværende 50 pct.

Ambassaden har haft samtaler i det tyske økonomiministerie med Dr. Ulrike Engels, souschef i kontoret for det digitale topmøde og Dr. Jan Siedentopp, fuldmægtig i kontoret for industri 4.0, i arbejds- og socialministeriet med Gabriele Weinhold, leder af projektgruppen Arbeit 4.0, samt hos IG Metalls med leder af crowd-working projektet, Vanessa Barth.